

Президент із бензопилою

Обрання президентом ультраліберала Хав'єра Мілея викличе політичний землетрус в Аргентині. Він хоче докорінно змінити країну.

Приголомшлива перемога Хав'єра Мілея стала початком нової політичної ери в Аргентині. Переважна більшість населення під зав'язку сита перманентною кризою та дедалі більшою бідністю, що породжує гнів на систему. З 10 грудня 2023 року, коли новий президент вступить на посаду, почнеться новий етап. Мілей хоче, як обіцяв, застосувати бензопилу до державних витрат, а це означає, що ті, хто вже економічно вразливі, втратять ще більше. Песо може так упасти внаслідок цілеспрямованої гіперінфляції, що врешті-решт буде необхідна «доларизація». Новий президент заперечуватиме антропогенні зміни клімату. Наука й культура без державної підтримки опиняться під загрозою, а гендерні розбіжності на ринку праці ігноруватимуться. Права, які вдалося вибороти, як-от одностатеві шлюби або легальні й безпечні аборти, буде поставлено під сумнів, а злочини так званої останньої диктатури проти людяності – мінімізовано й знівельовано.

Перемога Мілея перевершила всі прогнози. Це успіх кандидата без власної політсили, який лише п'ять років тому привернув увагу громадськості своїми ультраліберальними ідеями й відтоді повторював гасло 2001 року «всі повинні піти», що виникло на тлі тогочасного національного банкрутства. З новим президентом Аргентина стане однією з країн, для яких характерні протести проти «системи», «еліти» або «тих, хто нагорі», й де люди випускають пару, голосуючи за націоналістичних або ультраправих «борців з системою», таких як Дональд Трамп або Жаїр Болсонару. Після 40 років демократії успіх Мілея кидає виклик усьому політичному класу: він переміг не тільки найважливіший політичний рух країни, перонізм, у другому турі виборів, але й консервативний альянс Juntos por el Cambio в першому (22 жовтня).

*В цьому похмурому
контексті Мілей зміг*

Причин для цього багато. Одна з них, безперечно – економічна стагнація, яка зараз являє собою перманентну кризу зі 140-

запалити широкі маси виборців

відсотковою інфляцією, а також зниження рівня життя більшості виборців у минулі десять років. У такій ситуації закономірна злість на те, що є: на зарплату, якої не вистачає до кінця місяця, на лікарню, куди неможливо записатися на прийом, на автобус, що не приїхав. В цьому похмурому контексті Мілей зміг запалити широкі маси виборців. Він не пропонував жодних пояснень чи деталей. Вважаючи за краще завойовувати людей простими гаслами, він кричав, він нецензурно ображав усіх, він жестикулював, він блукав соцмережами, такими як Instagram і TikTok, і пропонував розчарованим у політиці масам можливість виплеснути негативні емоції. Він розумів, що обурення громадськості можна осідлати й перетворити на голоси – типовий популістський прийом.

Після першого туру виборів Мілей став помітно більш поміркованим, оскільки мусив слугувати інтересам буржуазних еліт, підтримуючи традиційний консервативний табір. А таких людей неможливо переконати радикальними пропозиціями на кшталт вільної торгівлі людськими органами чи рок-естетикою. Хоча його виборча кампанія починалася з бензопили й простих гасел, у минулі чотири тижні він намагався дистанціюватися від деяких радикальних пропозицій, наприклад, приватизації освіти чи охорони здоров'я. Його перемогу на виборах не можна пояснювати виключно популістським правим спектаклем. Після першого туру голосування швидко утворився союз між кандидатом-невдахою Патрісією Буларіч, колишнім президентом Маурісіо Макрі (який взяв мегакредит МВФ у 2018 році) і Мілеєм. Таким чином, близько чверті з 55,7 відсотка голосів, відданих за Мілея в другому турі виборів, надійшли від представників середнього класу та консервативних виборців, які принципово відкидають перонізм.

Програма Мілея передбачає радикальну реструктуризацію ринкової економіки з метою забезпечити процвітання через

Але що саме зміниться тепер? Що з заявленого він зможе втілити в життя? Програма Мілея передбачає радикальну реструктуризацію ринкової економіки з метою забезпечити процвітання через демонтаж державних функцій, приватизацію та вільний ринок без соціальних подушок. Аргентина вже проходила через таку

*демонтаж державних
функцій, приватизацію
та вільний ринок без
соціальних подушок*

політику в 1990-х роках, що призвело до національного банкрутства й розпаду уряду. Першими діями Мілея на посаді президента, як він оголосив наступного дня після виборів, буде приватизація всіх громадських ЗМІ, які він називає інструментами пропаганди, а також повторна приватизація нафтової компанії YPF, частково націоналізованої 2012 року. «Ринки» сприйняли ці заяви позитивно. Волл-стріт відреагувала зростанням цін на різні аргентинські акції до 40 відсотків. Схоже, Мілей хоче розпалити гіперінфляцію, щоб просунути свій план запровадження долара США. Що дешевший песо, то краще для нього, й варто чекати найстрашнішого: девальвації на 1050 відсотків у кращому випадку і до 3150 відсотків у найгіршому. Можна собі уявити руйнівні наслідки для бідних і середньозабезпечених верств населення. Наступні дні будуть хаотичними, багато хто намагатиметься встигнути продати свої песо за відносно вигідним курсом.

Перемога Мілея на виборах зламала політичний ландшафт (домінування прогресивного й консервативного табору). Прогресивний і поміркований перонізм мусить усвідомити свою поразку і зробити з неї чесні висновки, буржуазний же табір уже розпався. Одна його частина увійде в коаліцію, щоб коригувати напрямок руху уряду, інша формуватиме спонтанні альянси в Конгресі. Партія Мілея не має власної більшості: в ній всього 39 депутатів, вона лише третя за величиною з парламентських груп. Якщо Мілей не знайде більшості, система буде президентською, з правлінням за допомогою указів.

*Мілей не вірить у
незалежну позицію
країни Глобального
Півдня*

В зовнішній політиці за Мілея відбудеться зміна напрямку. За традицією новообраний президент Аргентини в першу чергу відвідує свого великого сусіда – Бразилію. Але Мілей вже оголосив, що його перша закордонна поїздка, ще до вступу на посаду, буде в США, а після того – в Ізраїль. Кліматичний скептик Мілей підкреслює, що «вільний західний світ» є його найкращим союзником, і не вірить у незалежну позицію країни

Глобального Півдня. Президента Бразилії Лулу Мілей вважає «корумпованим і комуністичним», тому зустріч з ним не пріоритет (хоча Бразилія – головний торговельний партнер Аргентини). Жорстокий напад ХАМАС на Ізраїль і війна в Газі навряд чи відіграли якусь роль в аргентинській виборчій кампанії, хоча серед тих, кого взяли в заручники, 21 людина з аргентинським паспортом. Тільки одного разу ультраліберал Хав'єр Мілей розкритикував свого опонента Масу за надто «м'яку» позицію нинішнього уряду щодо цього конфлікту й пообіцяв класифікувати ХАМАС як терористичну організацію.

Китай для Мілея – комуністичне чортівня. Те, що Китай є другим за важливістю торговельним партнером Аргентини і в минулі місяці допомагав їй кредитами, здається неважливим або буде сприйнято належно, тільки якщо Мілей стане аутсайдером. Не знаючи, як це працює, Мілей вважає, що міжнародна торгівля в приватних руках. Жаїр Болсонару вже відчув неминучий тягар реальної політики. Ставши президентом у 2019 році, він швидко поставив на паузу запальну риторику проти Пекіна й навіть здійснив офіційний візит до Сі Цзіньпіна.

Аргентина не приєднається до БРІКС+ за Мілея, незважаючи на запрошення. Політика щодо МЕРКОСУР залишається незрозумілою. Криза, пов'язана з цим питанням, за Мілея може поглибитися: він був би не проти вийти з МЕРКОСУР, але призначена ним пані міністерка закордонних справ Діана Модіно (яка не має дипломатичного досвіду) не хоче. Якщо вона буде наполегливою, новий уряд, вірний своїй лібертаріанській максимі, може ініціювати дебати про оновлення блоку й більшу лібералізацію торгівлі в межах МЕРКОСУР.

Мілей весь час говорить про свободу, але ніколи про демократію

Зміни в культурній політиці Мілей ініціював уже під час довгої передвиборчої кампанії. Переоцінка Аргентиною нелюдських злочинів військової диктатури та відповідна культура пам'яті – взірць демократичного консенсусу. Проте нова віцепрезидентка Вікторія Вільяруель, дочка військового офіцера часів диктатури, провокаційно ставить це під сумнів, релятивізуючи злочини

військової диктатури проти людяності й прирівнюючи їх до насильницьких дій лівих партизанів 1970-х років. Культура пам'яті та усвідомлення злочинів власної країни, що її демократії вважають культурним надбанням, ба навіть маркером якості, чужа Мілеєві. Мілей весь час говорить про свободу, але ніколи про демократію. Крім того, йому бракує толерантності до тих, хто думає інакше.

Аргентинська демократія сильна завдяки активній та стійкій громадськості. Але скільки буде простору для вуличних протестів? Мілей має намір докорінно змінити Аргентину. У рік 40-річчя демократії в Аргентині можна очікувати подальшої поляризації суспільства, злиднів та розграбування всіх ресурсів без дотримання екологічних стандартів під виглядом радикальних ринкових реформ.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Свенья Бланке

Д-р Свенья Бланке (Svenja Blanke) є видавчицею науково-соціального журналу *Nueva Sociedad* і керівницею Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Аргентині. Раніше вона очолювала відділ Фонду з питань Латинської Америки та країн Карибського басейну, а також представництво Фонду в Мексиці.

